BIULETYN NIEMIECKI

Nr 57 ♦ 31.03.2015

Malwina Księżniakiewicz

NIECHCIANY PARTNER.
ROLA NIEMIEC W ROZWIĄZYWANIU KONFLIKTU NA UKRAINIE

-

Statystyki

-

Kalendarium od 20 lutego 2014 roku do 19 marca 2015 roku

-

www.csm.org.pl

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

FUNDACJA WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG FÜR DEUTSCH-POLNISCHE ZUSAMMENARBEIT

Niechciany partner. Rola Niemiec w rozwiązywaniu konfliktu na Ukrainie

Malwina Księżniakiewicz

Do dramatycznych wydarzeń na Majdanie zimą 2013/2014 rynek ukraiński nie przedstawiał zbyt wielkiej wartości dla gospodarki niemieckiej, a Ukraina zajmowała drugo-, jeśli nie trzeciorzędne miejsce w hierarchii celów niemieckiej polityki zagranicznej. Niemcy kierujący się w swojej polityce wschodniej maksymą *Russia first!* |w gestach i zaangażowaniu wobec Kijowa starały się nie czynić niczego, co mogłoby być odczytane w Moskwie, jako nieprzyjazny akt. W sytuacji na Ukrainie nie upatrywały też zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego[1]. Wróćmy jednak do wydarzeń wcześniejszych. Niemcy były pierwszym zachodnioeuropejskim krajem, który 26 grudnia 1991 r. uznały niepodległość Ukrainy i w początkach 1992 r. nawiązały z nią stosunki dyplomatyczne. Ku rozczarowaniu polityków ukraińskich Zachód nie zaproponował jednak pomocy (planu Marshalla) w celu przeprowadzenia w tym państwie demokratycznych reform. Co więcej, temat Ukrainy był nieobecny w niemieckich mediach, wypowiedziach polityków i kół gospodarczych. Nie zawarto oczekiwanego przez Kijów oficjalnego bilateralnego układu o przyjaźni i partnerstwie w Europie, który Niemcy podpisały prawie z wszystkimi państwami regionu środkowoeuropejskiego. Berlinowi zależało przede wszystkim na usunięciu broni jądrowej z Ukrainy i zamknięcia elektrowni w Czarnobylu. Wspomagając program pomocowy Unii Europejskiej TACIS i własny doradztwa — TRANSFORM – Niemcy z małym powodzeniem nakłaniały Ukraińców do wdrożenia procesu reform wolnorynkowych i budowy społeczeństwa obywatelskiego[2]. Na krótko jesienią 2004 r. opinia publiczna w RFN zachwyciła się pomarańczową rewolucją i festiwalem wolności na Majdanie. Wówczas Niemcy, inspirowane przez stronę polską, odegrały pewną rolę w rozwiązaniu konfliktu i powtórzeniu wyborów prezydenckich[3]. Utworzony jesienią 2005 r. pod kierownictwem Angeli Merkel koalicyjny gabinet CDU/CSU-SPD z dystansem podchodził do wcześniejszej strategii Gerharda Schrödera — preferencji dla stosunków z Rosją i dyskryminacji Kijowa. Berlin, ze względu na autorytarne zapędy administracji kremlowskiej i tłamszenie wolności słowa w Rosji, z większą wstrzemięźliwością mówił o „strategicznym partnerstwie" z Moskwą. Niejako automatycznie poprawiało to stan relacji Niemiec z Ukrainą. Spore wrażenie na Ukrainie zrobiła przyjęta propozycja kanclerz powołania Dietmara Stüdemanna. doświadczonego dyplomaty, byłego ambasadora RFN w Kijowie, na doradcę ds. europejskich prezydenta Wiktora Juszczenki Rządy kontrowersyjnego Juszczenki, rozłam w „obozie pomarańczowych" i – po 2010 r. – próby gry na dwóch fortepianach (unijnym i rosyjskim), które podejmował jego następca Wiktor Janukowycz, ugruntowały w Niemczech opinię, że nie warto zajmować się Ukrainą, gdyż jest to państwo pogodzone z istnieniem w rosyjskiej sferze wpływów. Zawieszenie 21 listopada 2013 r. przez rząd Ukrainy procesu przygotowań do podpisania umowy o stowarzyszeniu i kompleksowej strefie wolnego handlu z UE były koronnym argumentem za słusznością takiego stanowiska.

Trójka weimarska w działaniu

Zaniechanie przez prezydenta Janukowycza zbliżenia z UE zaowocowało masowymi wystąpieniami ludności na kijowskim Majdanie. W odpowiedzi do walki z demonstrantami rzucono siły specjalne milicji ukraińskiej (Berkut) i na barykadach polała się krew. 22 lutego 2014 r. Rada Najwyższa Ukrainy przegłosowała uchwałę potwierdzającą, że Janukowycz przestaje wykonywać obowiązki prezydenta, czego nie przyjął on do wiadomości. Dzień później Rada Najwyższa powierzyła przewodniczącemu Rady Ołeksandrowi Turczynowowi pełnienie obowiązków głowy państwa. Niemieckie media relacjonujące rozwój sytuacji na Ukrainie swoje sympatie lokowały po stronie demonstrantów. Niemiecka społeczność, mająca w pamięci etap obalenia muru berlińskiego i dążenia

[1] M. Fałkowski, K.-O. Lang, *Wspólne zadanie. Polska, Niemcy, Ukraina w przeobrażającej się Europie/ Eine gemeinsame Aufgabe.Deutschland, Polen und Ukraine im sich wandelnden Europa*, Warszawa 2004; B. Koszel, *Polska i Niemcy a europejskie aspiracje Ukrainy*, „Przegląd Zachodni" nr 1/2008, s.130–150.

[2] R. Kryvonos, *Deutsch-ukrainische Beziehungen vor dem Machtwechsel in Deutschland 1998* , oei.fu-berlin.de/media/publikationen/boi/boi_14/28_kryvonos .pdf (dostęp: 21.03.2015); O. Alexandrowa, *Stan i perspektywy stosunków niemiecko-ukraińskich*, w: *Polska-Niemcy-Ukraina w Europie*, W. Bonusiak, (red.), Rzeszów 1996, s.78–80.

[3] B. Koszel, *Polska i Niemcy w Unii Europejskiej. Pola konfliktów i płaszczyzny współpracy*, Poznań 2008, s. 109–110.

do jedności narodowej, wykazywała duże zrozumienie dla demokratycznych aspiracji Ukraińców. Politycy nawoływali do rozsądku. Zapobieżenie dalszemu rozlewowi krwi i doprowadzenie do porozumienia pomiędzy rządem i opozycją zainspirowało szefa niemieckiej dyplomacji Franka-Waltera Steinmeiera, aby wspólnie z polskim ministrem spraw zagranicznych Radosławem Sikorskim i jego francuskim odpowiednikiem Laurentem Fabiusem szukać na Ukrainie polubownego rozwiązania. Misja trójki weimarskiej się powiodła. Zaprzestano rozlewu krwi, Janukowycz zbiegł do Rosji i zapoczątkowano budowę nowego rządu. Za głównego architekta porozumienia świat uznał Steinmeiera i jemu – a nie polskiemu ministrowi – przypisano główne zasługi w zainicjowaniu demokratycznych przemian na Ukrainie[4].

Aneksja Krymu

Na próby uniezależnienia się Ukrainy od Moskwy zareagowano wysłaniem „zielonych ludzików" (zatajających swą przynależność narodową dywersantów) na Krym, aneksją tego terytorium i oficjalnym przyłączeniem go do Rosji 18 marca 2014 r. W odpowiedzi UE i USA zagroziły wprowadzeniem sankcji ekonomicznych wobec FR, zawiesiły jej udział w G8 i wprowadziły zakaz wjazdu na swoje terytorium dla 21 prominentnych działaczy Kremla. Kanclerz Merkel z niepokojem śledziła wydarzenia na Krymie. W rozmowie telefonicznej z prezydentem Barackiem Obamą, na początku marca 2014 r., wyraziła powątpiewanie, czy prezydent Putin ma „kontakt z rzeczywistością"[5]. Na przemówienie prezydenta Rosji 18 marca (o aneksji Krymu) zareagowała już jednak z dużą powściągliwością – stwierdziła, że jego decyzja narusza prawo międzynarodowe, że dialog z Moskwą będzie kontynuowany, choć sankcje zostaną wprowadzone[6]. Poczucie klęski miał natomiast Steinmeier. Swoje drugie urzędowanie na stanowisku szefa Auswärtiges Amt (Urzędu Spraw Zagranicznych) w 2013 r. rozpoczął z ambitnym zamiarem ożywienia Partnerstwu dla Modernizacji z Rosją wymyślonemu przez siebie pięć lat wcześniej. Szybko jednak pozbył się złudzeń. Zablokowanie przez Moskwę umowy stowarzyszeniowej z Ukrainą w połowie grudnia 2013 r. już nazwał zachowaniem „skandalicznym". Włożył wiele trudu, by uspokoić zaistniałą sytuację, m.in. podróżował do państw bałtyckich i do Budapesztu, spotykał się z rosyjskim ministrem spraw zagranicznych Siergiejem Ławrowem. W ten sposób wysuwał Niemcy na czoło państw zaangażowanych w rozwiązanie konfliktu na Ukrainie[7]. Nie było to łatwe, gdyż Niemcy był zaabsorbowane wychodzeniem z kryzysu strefy euro (budowa unii bankowej) i paraliżem instytucji unijnych w obliczu zbliżających się wyborów do Parlamentu Europejskiego. Niemcy niechętnie podjęły się roli głównego rozjemcy w konflikcie rosyjsko-ukraińskim i z trudnością szło im zaaprobowanie polityki sankcji wobec Rosji. Nowa rola, jaka przypadła Angeli Merkel, stała się raczej ciężarem niż powodem do dumy. Jak świetnie podkreślił to „Der Tagesspiegel", pole manewru jest niewielkie, ryzyko duże, a perspektywa sukcesu niepewna. „Obecny kryzys w relacjach z Rosją jest raczej największym wyzwaniem dla A. Merkel od czasu, gdy (w 2005 r.) objęła urząd kanclerski"[8]. Niepewność co do dalszych zamiarów Rosji wywoływała w Berlinie spory. Jeden z najbardziej znanych historyków i politologów niemieckich starszego pokolenia Christian Hacke pisał: „Zachód okazał wiele naiwności, myśląc, że rosyjski prezydent będzie się bezczynnie przyglądać, jak wspiera się rząd w Kijowie, który ukierunkowany jest na związanie Ukrainy z zachodnimi strukturami [...]. Europejska strefa stabilności i jej poszerzenie o Ukrainę to dla Rosji geopolityczna konkurencja dla planowanej przez Putina unii euroazjatyckiej. Po klęsce Janukowycza zdecydował się na aneksje Rymu, obawiając się dalszego poszerzenia zachodniej strefy wpływów"[9]. Po dyskusji parlamentarnej Bundestag był jednomyślny, że nie ma mowy o jakiekolwiek akcji militarnej, ale nie wiedziano, jakie powinny być granice ustępstw UE wobec Rosji. Zamierzano grać na wszystkich instrumentach, tzn. prowadzić dialog z Moskwą, w razie potrzeby poszerzać sankcje i kontynuować pomoc finansową dla Ukrainy. Głównym punktem odniesienia było dążenie do zapobieżenia rozprzestrzeniania się kryzysu na wschodnią Ukrainę, stąd też 23 marca Niemcy zaproponowały wysłanie do tego państwa obserwatorów OBWE[10].

[4] C. Ehrenstein , S. Lehnartz, F. Kellermann, *Der diplomatische Coup des Frank-Walter Steinmeier*, „Die Welt" z 22.02.2014.
[5] P. Baker, *Pressure Rising as Obama Works to Rein In Russia*, „New York Times" z 2.03.2014.
[6] M. Sattar, *Wohl oder übel. Deutsche Reaktion auf Krim-Annexion*, „Frankfurter Allgemeine Zeitung" z 18.03.2014.
[7] M. Wehner, *Steinmeiers große Illusion*, ibidem, z 15.03.2014.
[8] Ch. von Marschall, *Neue Rolle und Bürde zugleich für Kanzlerin Angela Merkel*, „Tagesspiegel" z 9.02.2015 (przekład – M.K.).
[9] Ch. Hacke, *Der Westen und die Ukraine-Krise: Plädoyer fűr Realismus*, „Aus Politik und Zeitgeschichte" nr 47/48 2014, s. 40–47 (przekład – M.K.).
[10] A. Rinke, *Wie Putin Berlin verlor.Moskaus Anexion der Krim hat die deutsche Russland-Politik verändert*, „Internationale Politik" nr 5/6 2014, s. 33–45.

Format genewski i normandzki

Po rozpoczęciu inwazji na Krym podjęto negocjacje w tzw. formacie genewskim z udziałem USA, UE, Ukrainy i Rosji w sprawie powstrzymania akcji rosyjskiej na wschodzie i południu Ukrainy. W porozumieniu podpisanym 17 kwietnia Kreml w zamian za amnestię zgodził się na rozbrojenie własnych bojówek oraz zwolnienie w Donbasie okupowanych budynków administracyjnych. Ku rozczarowaniu Niemców Rosja natychmiast je zignorowała i rozpoczęła „rosyjską wiosnę" – podjęła próbę oderwania od Ukrainy ośmiu południowo-wschodnich obwodów. Format normandzki powstał 6 czerwca 2014 r., podczas spotkania Angeli Merkel, François Hollande'a, Petra Poroszenki i Władimira Putina z okazji kolejnej rocznicy lądowania aliantów w północnej Francji. W ramach formatu normandzkiego powołano tzw. grupę kontaktową Ukraina–Rosja–OBWE, do której zaproszono przedstawicieli tzw. Republik Donieckiej i Ługańskiej. Na początku czerwca grupa uzgodniła zawieszenie broni, szybko zakończyło się ono fiaskiem. Ofensywa armii ukraińskiej załamała się pod koniec sierpnia. Sytuację zaostrzyło zestrzelenie malezyjskiego samolotu nad wschodnią Ukrainą (17 lipca 2014). Ostatecznie to ta sytuacja spowodowała zwrot niemieckiej opinii publicznej w stronę Ukrainy i żądania zaostrzenia sankcji handlowych wobec Rosji. Kanclerz Niemiec zaapelowała wtedy o niezwłoczne, bezstronne śledztwo i wprowadzenie zawieszenia broni[11].

Co na to społeczeństwo niemieckie?

Z sondaży przeprowadzonych w Niemczech w 2014 r. wynika, iż większość obywateli niemieckich (53%) opowiadała się za sankcjami handlowymi wobec Rosji, a także za zamrożeniem rosyjskich kont w zachodnich bankach (dla porównania w marcowym badaniu znacznie mniej bo 43% Niemców było za sankcjami i odpowiednio 42% za zamrożeniem rosyjskich kont bankowych). W lipcu za wyłączeniem Rosji z grupy G8 opowiedziało się 39% (o 7% więcej niż w marcu). Co więcej, w tym miesiącu (w stosunku do wyników z do marca) 10% więcej respondentów zadeklarowało potrzebę udzielenia wsparcia finansowego nowemu ukraińskiemu rządowi, a 5% więcej badanych za zerwaniem stosunków dyplomatycznych z Rosją. Większość respondentów nadal była przeciwko zachodniej interwencji militarnej na Ukrainie, a wysłanie żołnierzy na Ukrainę poparło odpowiednio 15% ankietowanych (z 1% spadkiem wobec marca).
Z innych sondaży wynikało zaś, iż 42% Niemców uważało, że ogólnie rząd powinien zająć bardziej zdecydowane stanowisko wobec Rosji, natomiast stosunkowo niewielu (18%) optowało za przyjęciem mniej agresywnej postawy. Jeden na pięciu badanych stwierdził, że aktualna polityka rządowa jest właściwa. Ponadto większość uważała, że konflikt nie jest tylko sprawą między Ukrainą i Rosją (przeciwnego zdania było 17%).

Rozmowy na szczycie

Po demokratycznych wyborach prezydenckich na Ukrainie 25 maja 2014 r. Niemcy zacieśnili kontakty z Ukrainą. Prezydent federalny Joachim Gauck 7 czerwca wziął udział w inauguracji prezydentury Petra Poroszenki. Regularne konsultacje ze swoim ukraińskim odpowiednikiem Pawło Klimkinem utrzymywał Steinmeier. Telefonicznie wielokrotnie rozmawiała z prezydentem kanclerz Merkel. 23 sierpnia odwiedziła Ukrainę, gdzie oświadczyła, że integralność terytorialna i dobro Ukrainy „są głównym celem polityki niemieckiej". Kanclerz zapowiedziała, że państwo to otrzyma poręczenie kredytowe w wysokości ponad 500 mln euro na zaopatrzenie w energię i wodę oraz 25 mln euro w ramach pomocy dla uchodźców[12].
4–5 września 2014 r. w walijskim Newport odbył się z kolei szczyt NATO. Miał on przede wszystkim związek z toczącym się konfliktem rosyjsko-ukraińskim i wejściem na terytorium Ukrainy jednostek rosyjskich. Mimo że w przeddzień szczytu pojawiły się doniesienia o wypracowaniu porozumienia dotyczącego zawieszenia broni, nie wpłynęło to na podejmowanie decyzji politycznych. Na szczycie zdecydowano o uruchomieniu nowych programów mających wzmocnić zdolności sił zbrojnych Ukrainy. 5 września w Mińsku nastąpiło zawarcie pierwszego porozumienia Poroszenki z Putinem, czemu asystowało trzech unijnych komisarzy. Szybko okazało się jednak, że jest ono nic nie warte[13]. Następnie 15–16 listopada 2014 r. w Brisbane (Australia) odbył się szczyt

[11] *Bundeskanzlerin Merkel zum Absturz einer Passagiermaschine über der Ost-Ukraine. Pressemitteilung*. Presse-und Informationsamt der Bundesregierung, file:///C:/Users/ Gabinet/ Desktop /Ukraina%20nowa/06-10.2014/Bundesregierung%20%20% 20Aktuelles %20%20%20 Bundeskanzlerin %20Merkel%20zum%20Absturz%20einer%20Passagiermaschine%20 über%20der%20Ost-Ukraine.html (dostęp: 12.03.2015.)

[12] *Merkel w Kijowie. Będzie pomoc Niemiec dla Ukrainy*, „Deutsche Welle", dw.de/merkel-w-kijowie-b%C4%99dzie-pomoc-niemiec-dla-ukrainy/a-17873498 (dostęp: 2.03.2015).

[13] S. Meister, *Putin richtig verstehen*, „DGAPstandpunkt" nr 6/wrzesień 2014, dgap.org/de /article/ getFullPDF/25882 (dostęp: 2.03.2015).

grupy najbogatszych państw świata G20. Była to kolejna okazja do spotkania Merkel z Putinem[14]. Podczas 4-godzinnej prywatnej rozmowy kanclerz poruszyła sprawę Ukrainy, kwestie handlowe i biznesowe. Ponieważ prezydent Rosji dał wówczas do zrozumienia, że postrzega NATO jako zagrożenie dla bezpieczeństwa własnego państwa, kanclerz Niemiec (po szybkim opuszczeniu szczytu przez Putina), ostro skrytykowała działania Rosji na Ukrainie oraz nielegalną aneksję Krymu. Podkreśliła, że we współczesnym świecie należy dążyć do rozwiązywania konfliktów poprzez demokratyczne i konstytucyjne środki, które nie mogą polegać na prawie silniejszego. A ponadto, że po koszmarze dwóch wojen światowych oraz zimnej wojnie europejski porządek świata znów został naruszony i rosyjskie działania prowadzą do destabilizacji Ukrainy. Przedstawiła także strategię UE wobec Ukrainy – wsparcia politycznego i gospodarczego, szukania dyplomatycznego rozwiązania konfliktu z Rosją, a także zagroziła nałożeniem kolejnych sankcji na Moskwę w przypadku dalszej destabilizacji Ukrainy[15].

Drugie porozumienie mińskie

Eskalacja konfliktu we wschodniej Ukrainie przyczyniła się do zwiększenia aktywności europejskich liderów na rzecz znalezienia dyplomatycznego rozwiązania konfliktu na Ukrainie z Merkel w roli głównej. To jej zasługą było doprowadzenie 12 lutego 2015 r. do podpisania tzw. drugiego porozumienia mińskiego, którego głównym punktem było zawieszenie broni na Ukrainie i wycofanie ciężkiego sprzętu z linii walk. Nie było jej łatwo negocjować, gdyż we własnym kraju nastąpiła nadzwyczajna mobilizacja „rozumiejących Rosję". 5 grudnia 2014 r. tygodnik „Die Zeit" opublikował nawet manifest *Znowu wojna w Europie. Nie w naszym imieniu!* Podpisały się pod nim elity polityczne, naukowe i artystyczne RFN z byłym kanclerzem Schröderem i prezydentem Romanem Herzogiem na czele[16]. Negocjacje kosztowały Merkel wiele wysiłków. W ciągu siedmiu dni poprzedzających spotkanie w Mińsku przebyła trasę Kijów–Berlin–Moskwa–Berlin–Monachium–Waszyngton–Ottawa–Berlin–Mińsk o długości 20 tys. km. Szkic do rozmów na temat najnowszego porozumienia Merkel przygotowała z prezydentem Francji po wizytach w Moskwie i Kijowie. Odbyła serię rozmów telefonicznych z Poroszenką, Putinem i Hollande'm, a z Obamą koordynowała wspólną postawę Zachodu. Dumny z jej zaangażowania dziennika „Bild" pisał o niej „kanclerz świata" (*Weltkanzlerin*). Podczas lutowej monachijskiej konferencji bezpieczeństwa niezachwianie prezentowała pogląd, że z Rosją trzeba rozmawiać, bo wojna w Donbasie jest dla Ukrainy nie do wygrania[17]. W Mińsku w czasie 16-godzinnego maratonu groziła zerwaniem rozmów, gdyby separatyści mieli bojkotować wypracowane ustalenia. Drugie porozumienie mińskie z pewnością było jej osobistym sukcesem, lecz okupionym fizycznym i psychicznym wyczerpaniem. Udało się jej utrzymać chwiejną jedność państw UE w kwestii utrzymania sankcji wobec Rosji przynajmniej do połowy lipca 2015 r. – a we własnym kraju powstrzymać hałaśliwą propagandę i ofensywę „Russlandversteher" („rozumiejących Rosję").

Co teraz myślą Niemcy?

Z obliczeń własnych na podstawie danych F.A.Z z 18.03.2015 r. wynika, że społeczeństwo niemieckie za konflikt na Ukrainie obarcza Rosję (tak deklaruje 55% badanych), a 34% winę upatruje w popieranych przez Rosję separatystach. 20% Niemców jest zdania, że to Ukraina jest odpowiedzialna za kryzys w państwie. Natomiast 17 %, że to Stany Zjednoczone winne są konfliktowi (6 % że UE). Nie ulega wątpliwości, iż wizerunek prezydenta Rosjiw oczach Niemców doznał znaczącego uszczerbku. Pozytywną opinię o prezydencie ma już tylko 8% Niemców, a 66% ocenia go negatywnie (dla porównania w 2001 r. aż 43% obywateli RFN wystawiło Putinowi pozytywną ocenę). 55% ankietowanych traktuje rosyjską politykę wobec Ukrainy jako agresję, 42% obawia się, że Putin nie zadowoli się Ukrainą i będzie kontynuował wrogie działania przeciwko innym państwom. Niemcy nie podzielają rosyjskiej interpretacji wydarzeń na Ukrainie. Tylko 7% uważa, że rosyjscy żołnierze chronią mieszkańców Donbasu przed uciskiem ze strony władz w Kijowie.

Zakończenie

Państwa unijne zaakceptowały dominującą rolę Niemiec w rozwiązywaniu konfliktu na wschodniej Ukrainie, gdyż – *toutes proportions gardées* – poza ambitną Francją nikt się do tego nie palił. Niemcy mają jednak świadomość, że to Rosja ma wszystkie instrumenty, by zdestabilizo-

[14] R. Alexander, *Die Kanzlerin hat ihre Putin-Strategie geändert*, „Die Welt", z 16.01.2014.
[15] C. von Salzen, *Wenn die Kanzlerin die Geduld verliert*, „Der Tagesspiegel" z 17.11.2014.
[16] *Wieder Krieg in Europa? Nicht in unserem Namen!*, „Die Zeit" z 5.12.2014.
[17] *Die Ukraine-Krise im Fokus der Münchener Sicherheitskonferenz 2015*, „Ukraine-Analysen" nr 145/2015, laender-analysen.de/ukraine (dostęp: 3.05.2015).

wać Ukrainę, a wielu krajom unijnym los tego państwa jest po prostu obojętny. Niemcy i Unia Europejska poza sankcjami ekonomicznymi nie dysponują zaś żadnymi innymi instrumentami nacisku. Propozycje dostaw broni na Ukrainę i zwiększenie potencjału wojskowego UE natrafiają na zgodny i tężejący opór niemieckich pacyfistów i „rozumiejących Rosję". To, że 400 tys. niemieckich miejsc pracy obsługuje wymianę handlową z Rosją, robi wrażenie. Hasło *Russia first!* nadal ma się dobrze i w zamian za osłabienie nacisku na Ukrainę postuluje się kuszenie Putina perspektywą zacieśnienia związków z UE i stworzeniem wspólnej przestrzeni gospodarczej[18]. W lutym 2015 r. 48% Niemców przyznawało, że Rosja ma prawo czuć się zagrożona ze strony Zachodu, a 50% nie widziała takiego zagrożenia. Z kolei w sondażach z lutego 2015 r. 65% Niemców opowiadało się za sankcjami ekonomicznymi wobec Rosji, a 31% było temu przeciwne. Jednocześnie 55% badanych twierdziło, że „powinna wyjść naprzeciw Rosji" (*Russland engegenkommen*), odmiennego zdania było 41%[19]. W większości niemieckich opinii Ukraina powinna pogodzić się z utratą dwóch separatystycznych prowincji, bo alternatywą będzie pogłębienie chaosu i rozpad państwa. Jednocześnie postuluje się, aby UE dokładnie sprecyzowała swoje zamiary wobec „nowej" Ukrainy i traktatowo nakreśliła dokładnie jej europejskie perspektywy[20]. Sama Merkel wobec Ukrainy nie ma większych złudzeń – jest to państwo przeżarte korupcją, z oligarchiczną gospodarką i głębokimi podziałami kulturowymi. Usprawiedliwiane wojną reformy wprowadzane są opieszale, powierzchownie, a wśród społeczeństwa nie ma gotowości do dalszych wyrzeczeń. Na gruncie niemieckich doświadczeń historycznych kanclerz nie mogła jednak zaakceptować naruszenia integralności terytorialnej jakiegokolwiek państwa europejskiego, bo otworzyłoby to puszkę Pandory, zwłaszcza w rejonach tzw. zamrożonych konfliktów.♦♦♦

Malwina Księżniakiewicz - doktorantka w Zakładzie Badań Niemcoznawczych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

[18] J. Brami, *In der Sanktionsspirale.A uch im Interesse der Ukraine sollten wir Russland wirtschaftlich nicht isolieren*, „DGAPstandpunkt" nr 1/2015, dgap.org/de/article/getFullPDF/26413 (dostęp: 3.05.2015); W. Ischinger, *Eine Aufgabe für Generationen, der Westen muss gegenüber Russland auf eine neue Doppelstrategie setzen*, „Internationale Politik" nr 1/2015, s. 30–35.

[19] de.statista.com/statistik/daten/studie/316315/umfrage/ansichten-und-meinungen-in-deutschland-zum-ukraine-konflikt (dostep: 9.03.2015).

[20] S. Meister, *Eskalation erwünscht .Warum Minsk 2 nicht funktionieren wird*, „DGAPstandpunkt",nr 2/2015,dgap.org/de/article/getFullPDF/26457 (dostep: 9.03.2015); A. Rinke, *Vom Partner zum Gegner zum Partner?, Die alte Russland-Politik ist tot - jetzt sucht Berlin nach einem neuen Ansatz*, „Internationale Politik" nr 2/2015, s. 36–43.

Statystyki

Warianty potencjalnych działań Niemiec i zachodnich państw wobec Ukrainy w sondażach niemieckiej opinii publicznej (marzec–lipiec 2014)

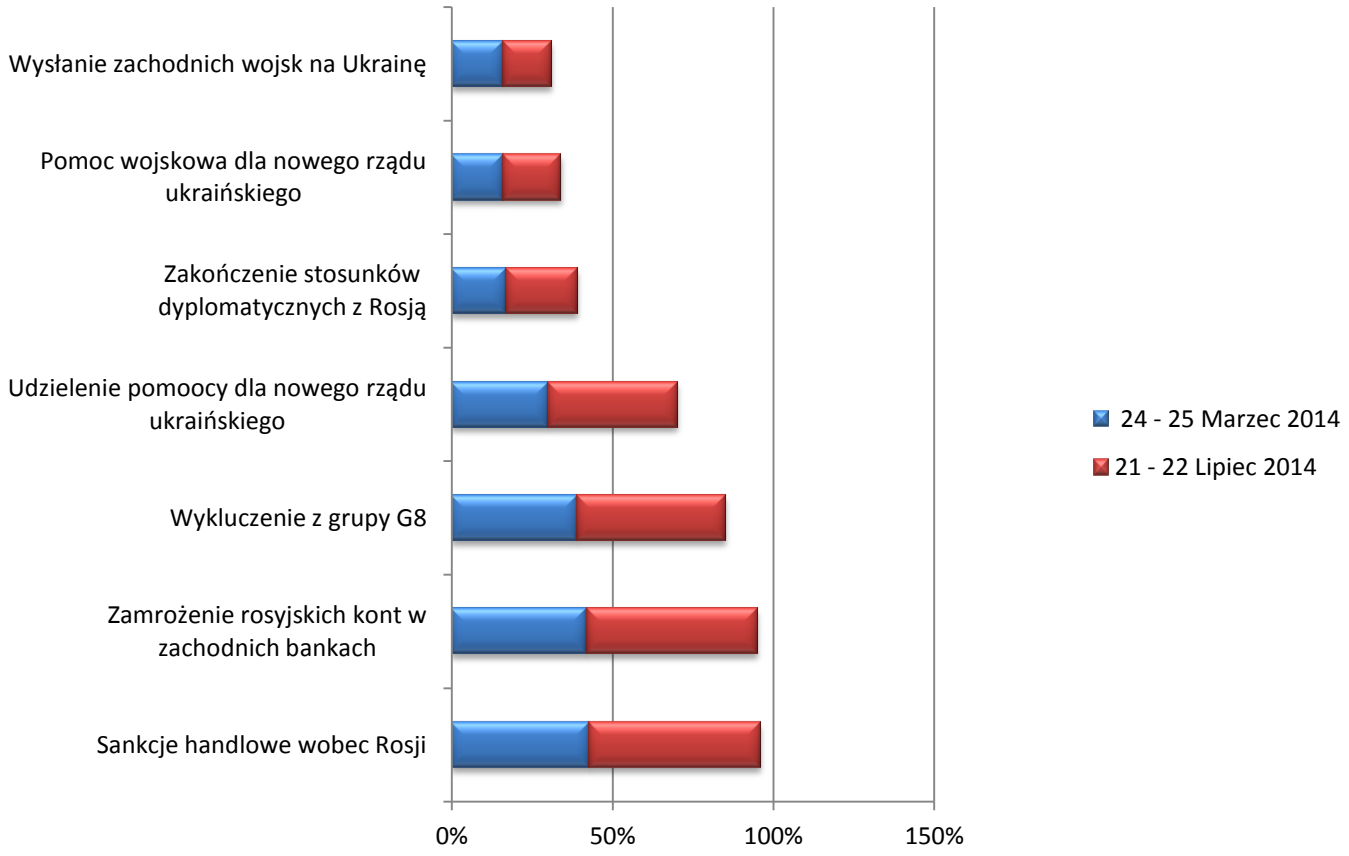

źródło: dpa, Nach MH17-Abschuss: Forderungen nach Handelssanktionen gegen Russland weiter gestiegen, yougov.de/news/2014/07/23/nach-mh17-abschuss-forderungen-nach-handelssanktio (dostęp: 1.03.2015)

Statystyki

Rola rządu niemieckiego w działaniach wobec Rosji

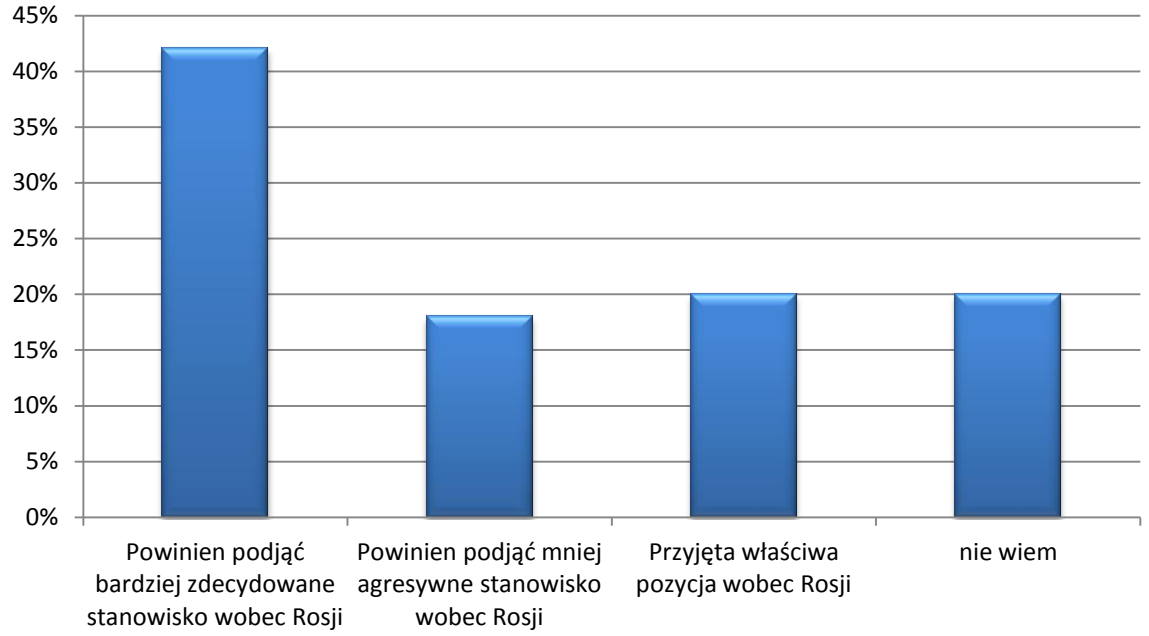

źródło: dpa, Nach MH17-Abschuss: Forderungen nach Handelssanktionen gegen Russland weiter gestiegen

Odpowiedzialność za konflikt na Ukrainie

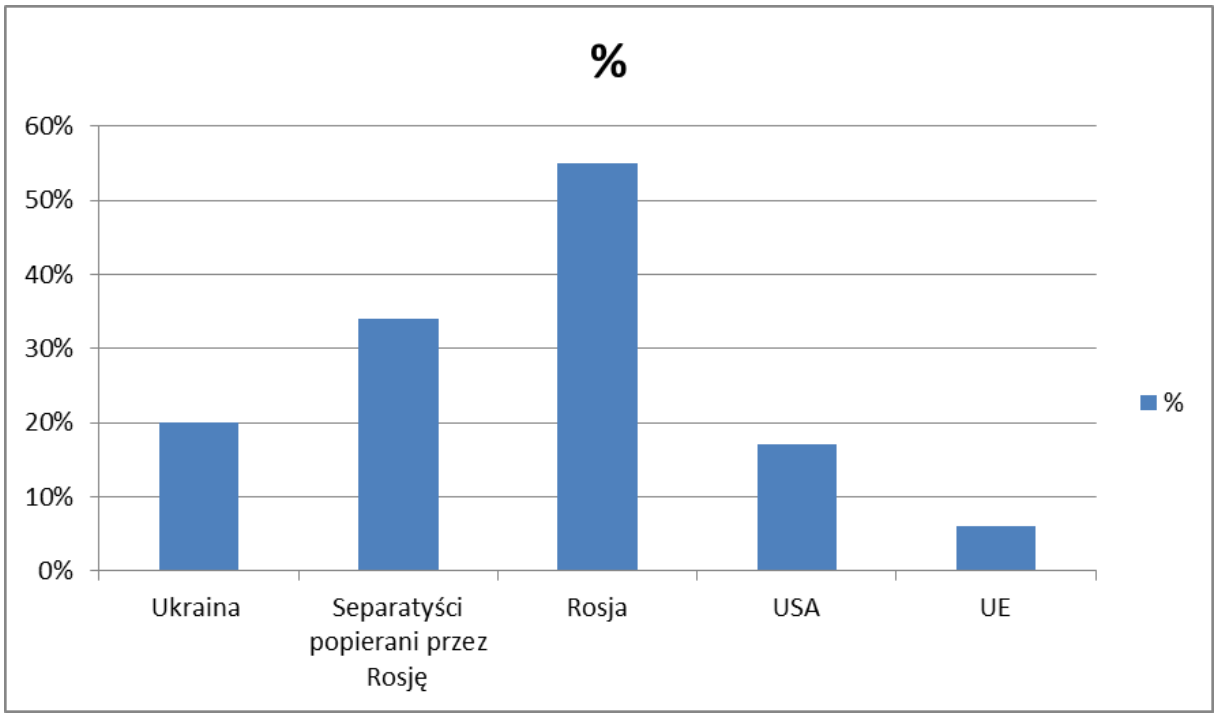

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: F.A.Z. z 18.03.2015

Statystyki

Proszę ustosunkować się do następujących wypowiedzi:

Wypowiedź	Nie zgadzam się	Zgadzam się
Niemcy powinny mówić jednym głosem z USA i innymi krajami Zachodu w sprawie konfliktu na Ukrainie	35%	60%
Niemcy powinny przejąć wiodącą rolę w zażegnaniu konfliktu na Ukrainie	37%	59%
Niemcy nie powinny w jakikolwiek sposób angażować się w konflikt na Ukrainie	50%	48%
Niemcy powinny ograniczyć swoje kontakty gospodarcze z Rosją	52%	42%
Niemcy powinny wykazać więcej zrozumienia dla rosyjskiej polityki na Ukrainie	58%	35%

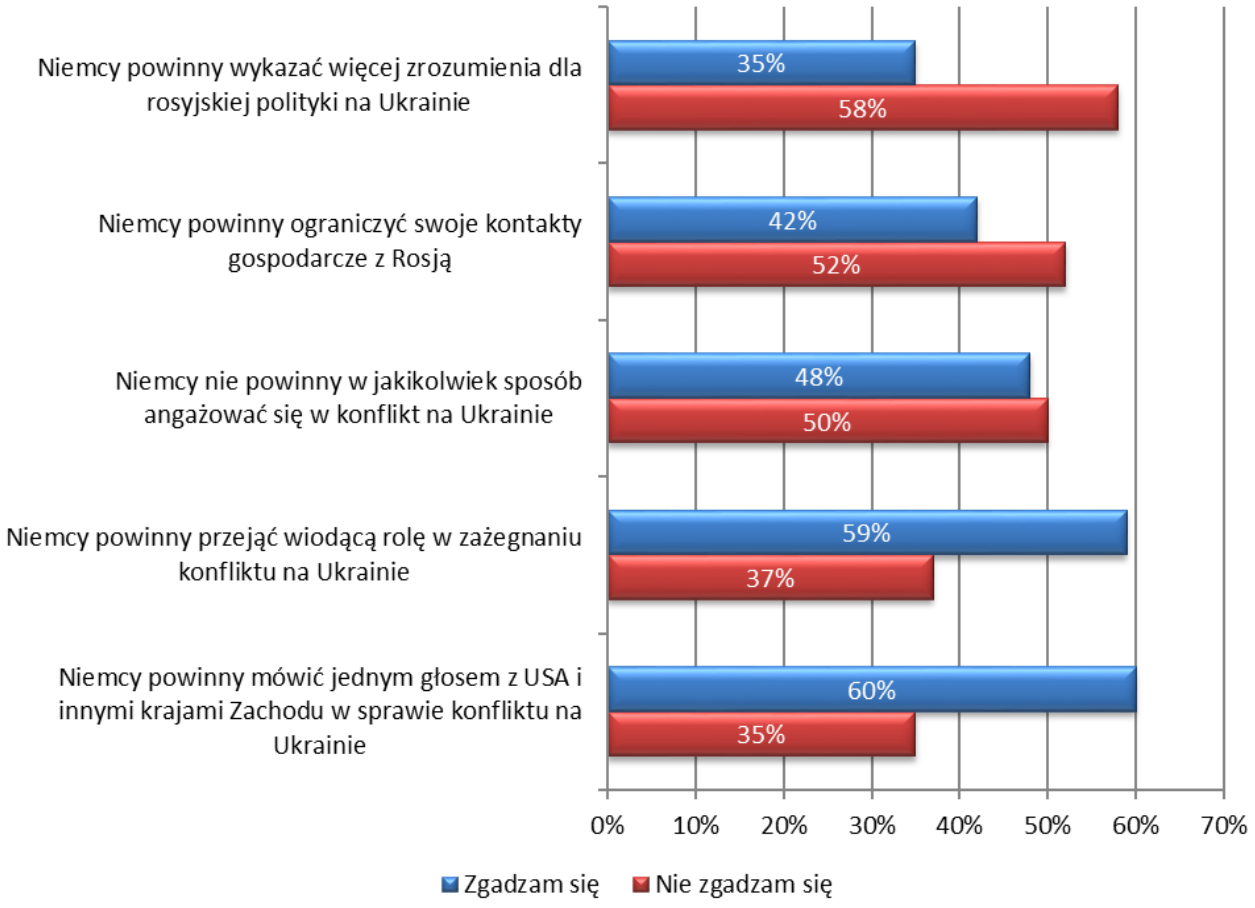

Źródło: ARD-DeutschlandTREND, kwiecień 2014.

Kalendarium

20.02.2015

Kanclerz Niemiec Angela Merkel udała się do Paryża na spotkanie z prezydentem Francji Francois Hollande'm. Głównym tematem rozmów była sytuacja na Ukrainie i problem z wdrażaniem postanowień porozumienia mińskiego. Przed wizytą podano do wiadomości, że rosyjskie czołgi ponownie przekroczyły ukraińską granicę, a ich celem może być portowy Mariupol. Przywódcy Niemiec i Francji zaapelowali o przestrzeganie „umowy Mińsk-2", bo to „jedyna szansa na pokój", a „alternatywą jest wojna". Kanclerz Niemiec ponownie zapowiedziała, że w przypadku łamania porozumień przez Rosję UE może zaostrzyć sankcje. Zawarte 12 lutego porozumienie mińskie zakłada m.in. zawieszenie broni oraz wycofanie ciężkiego sprzętu z obszaru walk. Te postanowienia zostały złamane przez prorosyjskich separatystów. Merkel i Hollande rozmawiali także o negocjacjach nad przedłużeniem pakietu pomocowego dla Grecji oraz przygotowywanym przez Berlin szczycie G7 oraz priorytetach niemieckiej prezydencji w tym gremium.

22.02.2015

Prezydent Niemiec Joachim Gauck udał się do Kijowa na uroczystości pierwszej rocznicy tzw. rewolucji godności, czyli zeszłorocznych krwawych wydarzeń na kijowskim Majdanie, które doprowadziły do zmiany władzy na Ukrainie. W Marszu Godności wzięli także udział prezydent Polski Bronisław Komorowski oraz Przewodniczący Rady Europejskiej Donald Tusk. Gospodarzem uroczystości był prezydent Ukrainy Petro Poroszenko. Joachim Gauck oświadczył, że jego udział w marszu to „znak solidarności z ukraińskim ruchem niepodległościowym". Składając kwiaty i zapalając znicze na Majdanie, przywódcy upamiętnili ofiary kijowskich protestów.

23.02.2015

W Paryżu odbyło się – zapowiedziane po ostatniej wizycie Merkel – spotkanie ministrów spraw zagranicznych Francji, Niemiec, Ukrainy i Rosji (w tzw. formacie normandzkim). Omawiano realizację postanowień porozumienia mińskiego z 12 lutego 2015 r. Szef niemieckiego MSZ Frank-Walter Steinmeier zaapelował o szybkie wycofanie ciężkiej broni i przestrzeganie rozejmu. Razem z szefem francuskiej dyplomacji Laurentem Fabiusem wezwali do wzmocnienia misji OBWE w Donbasie. „Apelujemy o zapewnienie dostępu pracownikom misji OBWE po to, by mogli w pełnej mierze realizować swój mandat, szczególnie w zakresie monitoringu i potwierdzenia wycofania ciężkiego uzbrojenia" - mówił Fabius. Minister Steinmeier uznał za zasadne dofinansowanie i doposażenie misji OBWE. Szef MSZ Ukrainy Pawło Klimkin przypomniał o zajęciu Debalcewe przez separatystów, które miało miejsce już po wejściu w życie postanowień „umowy Mińsk-2". Klimkin wezwał wcześniej nawet do wysłania do Donbasu misji pokojowej ONZ. Z kolei szef rosyjskiej dyplomacji Siergiej Ławrow wzywał do realizacji politycznej części porozumienia, czyli m.in. reformy konstytucyjnej na Ukrainie.

Kalendarium

26.02.2015 Ministerstwo Transportu, kierowane przez Alexandra Dobrindta (CSU), wniosło do Bundestagu projekt ustawy, która wprowadza dla kierowców samochodów osobowych obowiązek wykupienia odpowiedniej winiety za korzystanie z niemieckich autostrad. Zgodnie z projektem wpływy z myta mają zasilić budżet państwa kwotą 500 mln euro rocznie. Środki te mają zostać w całości przeznaczone na rozbudowę infrastruktury drogowej. Wysokość rocznej opłaty będzie zależeć od pojemności silnika pojazdu oraz emisji spalin, ale możliwy będzie również zakup winiet dziesięciodniowych za 10 euro i dwumiesięcznych za 22 euro. Ustawa ma wejść w życie z początkiem 2016 r. Projekt wzbudził kontrowersje w całej UE. Krytycy niemieckiego myta uważają je za niezgodne z fundamentalną zasadą wspólnotowego prawa, mianowicie zasadą niedyskryminowania obywateli innych krajów członkowskich UE. Wprowadzenie myta zostanie bowiem zrekompensowane Niemcom w postaci obniżenia podatku drogowego. W ten sposób koszty poniosą de facto jedynie zagraniczni użytkownicy autostrad.

02.03.2015 Sąd krajowy w Verden umorzył postępowanie przeciwko Sebastianowi Edathy'emu. Polityk SPD przyznał się do zarzucanych mu czynów, czyli posiadania dziecięcej pornografii. Edathy obiecał ponadto wpłacenie na cele charytatywne kwoty 5 tys. euro. Podczas rozprawy obrońca oskarżonego odczytał oświadczenie Edathy'go: „Miałem książki i CD. To samo dotyczy posiadanych przeze mnie plików, które ściągnąłem i otworzyłem. Zawartość była mi znana. Potrzebowałem dużo czasu, aby przyznać się do błędu. Żałuję popełnianych przeze mnie czynów". Umorzenie postępowania przeciw Edathy'emu nie jest równoznaczne z końcem sprawy. W dalszym ciągu pracuje specjalna komisja śledcza Bundestagu, która wyjaśnia, czy kierownictwo SPD oraz Edathy zostali ostrzeżeni o toczącym się przeciw posłowi SPD śledztwie.

03.03.2015 Z wizytą w Warszawie przebywał premier Wolnego Kraju Saksonii Stanislaw Tillich (CDU). Podczas pobytu w stolicy spotkał się w Belwederze z prezydentem Bronisławem Komorowskim. Wieczorem na zaproszenie Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej razem z redaktorem naczelnym „Rzeczpospolitej" Bogusławem Chrabotą wziął zaś udział w dyskusji Dojrzała rewolucja – jak Polska i Niemcy kształtują przyszłość Europy. Moderatorem dyskusji był dyrektor FPWN Cornelius Ochmann. Głównymi tematami spotkania były konflikt na Ukrainie, rola Polski i Niemiec w UE, rozwój ruchów antyimigranckich w Niemczech oraz stosunki polsko-niemieckie oraz polsko-saksońskie.

05.03.2015 Szef polskiego MSZ Grzegorz Schetyna złożył wizytę w Berlinie, gdzie spotkał się z szefem niemieckiej dyplomacji Frankiem-Walterem Steinmeierem. Głównym tematem spotkania była sytuacja na Ukrainie i problem realizacji drugiego porozumienia mińskiego. „Oczywiście obaj nie możemy być w pełni zadowoleni

Kalendarium

z tempa realizacji porozumień mińskich" – zaznaczył na wstępie Steinmeier. W Donbasie „coraz rzadziej dochodzi do naruszenia zawieszenia broni", jednak sytuacja wciąż pozostaje „delikatna". Niemiec zaapelował o wzmocnienie efektywności OBWE, która nadzoruje zawieszenie broni w Donbasie. Dodał również, że konflikt na Ukrainie jeszcze przez długi czas będzie obciążeniem dla stosunków Rosji z UE. Szef polskiego MSZ zaapelował z kolei o mocne wspólne stanowisko Unii Europejskiej w sprawie wydarzeń na Ukrainie. „Jest ważne, aby udało nam się utrzymać wspólne stanowisko odnośnie do utrzymania sankcji wobec Rosji" – powiedział Schetyna. Szef polskiej dyplomacji wezwał także UE do wsparcia wysiłku reformatorskiego na Ukrainie: „Europa powinna być solidarna we wsparciu ukraińskich reform […]. Tylko solidarność europejska może wpłynąć na pozytywne zmiany na Ukrainie". Steinmeier osobiście podziękował Polsce i ministrowi Schetynie za zaangażowanie w rozwiązywanie kryzysu na Ukrainie: „Bez Polski, bez jej punktu widzenia i wiedzy, polityka europejska nie byłaby kompletna". W odpowiedzi na te słowa minister Schetyna zapewnił o poparciu Polski dla niemieckich wysiłków na rzecz dyplomatycznego rozwiązania konfliktu. Jak dodał Schetyna, Berlin informuje Warszawę o przygotowaniach i przebiegu tych spotkań. Ministrowie zapowiedzieli, że w kwietniu odbędzie się szczyt Trójkąta Weimarskiego we Wrocławiu oraz polsko-niemieckie konsultacje rządowe w Warszawie.

06.03.2015

Na dwa dni przed Międzynarodowym Dniem Kobiet Bundestag przegłosował ustawę wprowadzającą w Niemczech parytet dla kobiet w radach nadzorczych 108 największych spółek notowanych na giełdzie. Począwszy od 2016 r. minimum 30 proc. stanowisk będzie musiało zostać obsadzone przez kobiety. W przeciwnym wypadku stanowiska te będą musiały pozostać puste. Ustawa dotyczy również około 3,5 tys. średnich i małych przedsiębiorstw, które będą musiały określić, w jaki sposób zamierzają promować zatrudnienie kobiet na kierowniczych stanowiskach, aż do osiągnięcia poziomu 30 proc. Na nowo uregulowano także kwestię zatrudnienia kobiet w spółkach z udziałem skarbu państwa. Tam, gdzie na państwo przypadają trzy miejsca w radzie nadzorczej, jedno będzie musiało zostać powierzone kobiecie. W miejscach, gdzie mężczyźni czują się zaś niedostatecznie reprezentowani, również będzie trzeba podnieść poziom ich zatrudnienia do 30 proc. Zgodnie z danymi Niemieckiego Instytutu Badań nad Gospodarką (DIW) obecnie poziom reprezentacji kobiet w radach nadzorczych 200 największych spółek w Niemczech wynosi około 19 proc. W zarządach spółek ten odsetek jest znacznie niższy – to 5,4 proc.

09-10.03.2015

W ramach konsultacji przed szczytem państw grupy G7, w której Niemcy objęły przewodnictwo, kanclerz Angela Merkel odwiedziła Japonię. W Tokio spotkała się z premierem Shinzō Abe, z którym omawiała priorytety niemieckiego przewodnictwa (m.in. wzmocnienie pozycji kobiet na rynku pracy, kooperację z Afryką, współpracę rozwojową, ochronę klimatu). Przywódcy rozmawiali także na temat intensyfikacji bilateralnej współpracy naukowej oraz poruszyli kwestię negocjacji nad umową o wolnym handlu między UE a Japonią. Podczas konferencji prasowej Merkel i Abe wykluczyli możliwość powrotu Rosji do skła-

Kalendarium

du G7 w najbliższym czasie. Rosja została wykluczona z grupy po aneksji Krymu w marcu ubiegłego roku. W 2016 r. przewodnictwo w G7 obejmie Japonia. Kanclerz Merkel wezwała ponadto do uregulowania wschodnioazjatyckich konfliktów terytorialnych na bazie prawa międzynarodowego oraz przy wsparciu organizacji międzynarodowych takich jak ASEAN. Spory te wpływają bowiem m.in. na bezpieczeństwo międzynarodowych szlaków handlowych, co zagraża również europejskim interesom.

11-13.03.2015 Z trzydniową wizytą w USA przebywał minister spraw zagranicznych Niemiec Frank-Walter Steinmeier. W Waszyngtonie Niemiec spotkał się z Sekretarzem Stanu USA Johnem Kerry'm. Głównymi tematami pozostawały problem konfliktu na Ukrainie, negocjacje nad irańskim programem nuklearnym oraz umowa wolnym handlu między UE a USA (TTIP). Szefowie dyplomacji Niemiec i USA pochwalili postępy w przestrzeganiu postanowień porozumienia mińskiego (przede wszystkim wycofanie sprzętu i zaprzestanie walk) oraz wyrazili nadzieję na trwałe ustabilizowanie sytuacji i przejście do realizacji drugiej części umowy. „Miejmy nadzieję, że sytuacja na Ukrainie ustabilizuje się do tego stopnia, iż będzie można wejść w drugą fazę porozumienia z Mińska" – mówił m.in. Steinmeier. Ministrowie skonsultowali się także w sprawie wznowienia rozmów z Iranem. Iran jest podejrzewany o prace nad stworzeniem broni jądrowej, rząd w Teheranie twierdzi jednak, że jego program nuklearny ma wyłączenie pokojowy charakter. Steinmeier podkreślił, że irańska droga do stworzenia broni jądrowej musi zostać „niedwuznacznie, długotrwale i w możliwy do skontrolowania sposób zamknięta". Szef niemieckiego MSZ wygłosił ponadto mowę dla amerykańskiego think tanku CSIS, w której podkreślał znaczenie współpracy amerykańsko-europejskiej dla rozwiązywania międzynarodowych sporów. „Partnerstwo transatlantyckie to klucz do przezwyciężenia kryzysów międzynarodowych" – zaznaczył Steinmeier.

13.03.2015 Federalny Trybunał Konstytucyjny podjął decyzję w sprawie noszenia chust przez muzułmańskie nauczycieli podczas zajęć w szkołach. Sędziowie uznali, że generalny zakaz zakładania takiego nakrycia głowy przez nauczycielki jest nie do pogodzenia z zapisanymi w niemieckiej konstytucji wolnościami wyznania i religii. W uzasadnieniu wyroku sąd przyznał, że takie obostrzenie może obowiązywać jedynie w sytuacji występowania „określonego, konkretnego zagrożenia" dla porządku w szkole lub dla neutralności państwa. W 2003 r. FTK, zajmując się kwestią noszenia chust przez muzułmańskie nauczycielki, przyzwolił na stosowanie profilaktycznych zakazów. Z tej możliwości skorzystało osiem niemieckich landów, wprowadzając odpowiednie przepisy prawne w swoim szkolnictwie. Taki zakaz obowiązuje m.in. w Nadrenii-Północnej Westfalii, w którym przyznano nadrzędność chrześcijańskim wartościom i tradycjom. FTK wskutek pozwu dwóch muzułmańskich nauczycielek z tego landu unieważnił te przepisy jako dyskryminujące inne religie. Wyrok został pozytywnie przyjęty przez niemieckich muzułmanów. „Nawet jeśli ten wyrok nie stanowi generalnej zgody na noszenie chust, to jest to bardzo pocieszająca wiadomość" – komentował sekretarz generalny Centralnej Rady Muzułmanów w Niemczech Nurhan

Kalendarium

Soykan. „Mamy nadzieję, że ten pozytywny sygnał szybko przyjmie się w społeczeństwie i strukturach i że dotychczasowa dyskryminacja, oznaczająca de facto zakaz dostępu muzułmanek do niektórych zawodów, już wkrótce przejdzie do historii" – mówił Soykan.

16.03.2015

Ze swoją pierwszą oficjalną wizytą do Berlina przybył prezydent Ukrainy Petro Poroszenko. W Urzędzie Kanclerskim spotkał się z kanclerz Niemiec Angelą Merkel. Głównym tematem rozmów była sytuacja na Ukrainie, a w szczególności wdrażanie ustaleń porozumienia mińskiego oraz przeprowadzane przez Kijów reformy. Spotkanie odbywało się w pierwszą rocznicę referendum w sprawie przyłączenia Krymu do Rosji. Kanclerz Niemiec zaznaczyła, że Berlin nie uzna aneksji półwyspu: „Chcę jeszcze raz jasno podkreślić, że tego nie zapomnimy". Przywódcy zgodzili się, że nie ma żadnej alternatywy dla porozumienia mińskiego i jego postanowienia muszą być wypełniane. Poroszenko zarzucił prorosyjskim separatystom łamanie ustaleń, szczególnie jeśli chodzi o brak współpracy z OBWE oraz wycofywanie ciężkiego sprzętu. Na terytorium zajmowane przez separatystów stale docierają rosyjskie konwoje z nieznaną zawartością – skarżył się Poroszenko. „Niestety nie udało nam się jeszcze doprowadzić do tego, by Międzynarodowy Czerwony Krzyż miał wystarczający dostęp do terenów Ługańska i Doniecka. Musi to ulec poprawie" – dodała z kolei Merkel. Szefowa niemieckiego rządu zapowiedziała gotowość do przyjęcia kolejnych sankcji, jeśli Rosja nie będzie przestrzegać ustaleń z Mińska. Odnosząc się do reform, Poroszenko zapowiedział m.in. stanowcze zwalczanie korupcji oraz poprawę jakości sądownictwa. „Wojna nie może być żadnym usprawiedliwieniem dla zaprzestania wysiłków reformatorskich" – mówił prezydent Ukrainy. Kanclerz Merkel wyraziła „ogromny szacunek" dla jego pracy oraz obiecała wsparcie Niemiec. Petro Poroszenko w Berlinie spotkał się także z szefem niemieckiego MSZ Frankiem-Walterem Steinmeierem oraz prezydentem Niemiec Joachimem Gauckiem.

17.03.2015

We Frankfurcie nad Menem przed nową siedzibą Europejskiego Banku Centralnego doszło do starć przeciwników polityki gospodarczej w strefie euro z policją. Zorganizowany przez grupę Blockupy protest, który zgromadził blisko 10 tys. osób, miał mieć pokojowe zamiary. Zdaniem organizatorów starcia sprowokowała policja. Ze strony protestujących w ruch poszły kamienie, policja odpowiedziała armatkami wodnymi i gazem łzawiącym. Spalonych zostało kilka radiowozów. Zatrzymano blisko 500 osób. Jeden z policjantów został ranny. W niektórych częściach miasta ze względów bezpieczeństwa zamknięto szkoły i wstrzymano ruch komunikacji miejskiej. Europejski Bank Centralny, obok Komisji Europejskiej i Międzynarodowego Funduszu Walutowego, jest odpowiedzialny za nadzorowanie wprowadzania reform strukturalnych przez zadłużone kraje UE, takie jak Grecja. W zamian za reformy otrzymują one wsparcie finansowe. Kryzys w strefie euro przyczynił się do spadku zaufania dla europejskich instytucji finansowych oraz wzrostu krytyki wobec polityki „zaciskania pasa".

Kalendarium

19.03.2015

Kanclerz Niemiec Angela Merkel wygłosiła w Bundestagu oświadczenie rządowe przed szczytem Rady Europejskiej w Brukseli w 19–20 marca. Większość swojego przemówienia poświęciła tematyce gospodarczej. Pochwaliła się pierwszym od kilku lat wzrostem gospodarczym we wszystkich krajach UE oraz pozytywnymi wynikami reform w takich krajach jak Hiszpania i Portugalia. Zaznaczyła jednak, że do ostatecznego przezwyciężenia kryzysu jeszcze daleka droga. Podkreśliła, że zgodna współpraca międzynarodowych instytucji finansowych i krajów korzystających z ich pomocy to podstawa sukcesu. Po raz kolejny zwróciła uwagę na znaczenie podpisania umowy o wolnym handlu między UE a USA, gdyż pozwoli na podniesienie konkurencyjności i innowacyjności europejskich przedsiębiorstw oraz przyczyni się do wzrostu gospodarczego w Europie. Merkel wyraziła przy tym nadzieję na zakończenie negocjacji do końca tego roku. Ważnym tematem wystąpienia była kwestia unii energetycznej w ramach UE, która powinna zapewnić bezpieczeństwo dostaw oraz wspierać europejskie cele klimatyczne i energetyczne. Zapewniła o wsparciu dla Francji, która przygotowuje międzynarodową konferencję klimatyczną pod koniec roku. Na szczycie UE będzie dążyć do podpisania nowej ambitnej umowy – zapowiedziała Merkel. Odnosząc się do sytuacji na Ukrainie, Merkel ponownie określiła politykę Rosji, w szczególności aneksję Krymu, jako złamanie prawa międzynarodowego i zagrożenie dla pokojowego porządku w Europie. Wezwała do utrzymania unijnych sankcji wobec Moskwy tak długo, jak długo w pełni nie będą realizowane postanowienia porozumienia z Mińska. W ramach wsparcia dla Ukrainy Merkel podkreśliła międzynarodowe zaangażowanie, w tym w ramach grupy G7, w powodzenie przeprowadzenia reform na Ukrainie. Przed szczytem Partnerstwa Wschodniego w Rydze przypomniała, że unijny program dla państw wschodniego sąsiedztwa UE nie jest skierowany przeciw Rosji, nie oznacza „albo-albo". Dodała, że PW nie jest pierwszym krokiem do członkostwa w UE czy w NATO, lecz narzędziem modernizacji państw współpracujących z UE.

Kalendarium przygotował: Michał Kędzierski

Biuletyn Niemiecki

- analizuje wybrane procesy polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe mające istotny wpływ na zmiany w Niemczech
- dostarcza rzetelnych analiz polskojęzycznym czytelnikom sporządzonych przez młodsze pokolenie analityków i ekspertów
- zaprasza do dyskusji na tematy związane z Niemcami, Polską i stosunkami polsko-niemieckimi w Europie
- kierowany jest do osób zainteresowanych sprawami niemieckimi i relacjami polsko-niemieckimi na różnych płaszczyznach zawodowych i osobistych (dziennikarze, eksperci, urzędnicy administracji centralnej i lokalnej, dyplomaci, studenci itd.)
- udostępniany jest raz w miesiącu i rozsyłany drogą elektroniczną w formie PDF
- wydawany jest przez Centrum Stosunków Międzynarodowych i Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej

Centrum Stosunków Międzynarodowych (CSM)
jest fundacją – niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym, zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi dla Polski problemami polityki międzynarodowej. W tym celu CSM prowadzi projekty badawcze, organizuje liczne konferencje i seminaria, przygotowuje raporty i analizy, publikuje artykuły i książki.
www.csm.org.pl

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej (FWPN)
od 1991 roku udostępnia środki na projekty, a tym samym umożliwia zarówno polskim, jak i niemieckim partnerom realizację wspólnych przedsięwzięć. Priorytetowymi celami FWPN są projekty partnerskie realizowane na płaszczyźnie samorządowej i zacieśnienie współpracy naukowej. Poza tym fundacja zajmuje się współpracą kulturalną i wszelkimi aspektami wymiany informacji służącej pogłębieniu stanu wiedzy i jakości doniesień medialnych na temat kraju sąsiada.
www.fwpn.org.pl

Redakcja: Jędrzej Trojanowski, Tomasz Markiewicz

Kontakt: Jędrzej Trojanowski
Centrum Stosunków Międzynarodowych
ul. Mińska 25
03-808 Warszawa
e-mail: bn@csm.org.pl

ISSN: 2081-5220

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

FUNDACJA WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG FÜR DEUTSCH-POLNISCHE ZUSAMMENARBEIT

© Centrum Stosunków Międzynarodowych, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

Opinie wyrażane w Biuletynie Niemieckim są osobistym stanowiskiem autora danej analizy.

Wszelkie prawa zastrzeżone